

Jogszályi környezet és kisléptékű fenntartható településfejlesztés Magyarországon 1989 és 2004 között

DR. BORSOS BÉLA¹

1. Bevezetés

A Magyarországon 1989-90-ben bekövetkezett politikai változások hirtelen megnyitották az utat az ökológiai elvek alapján történő kisléptékű településszervezés lehetőségei előtt. A közkeletű szóval ökofalunak nevezett próbálkozások közös jellemzője, hogy a környezeti elvek előtérbe helyezésével kíván emberi településeket – sokszor szűkebb értelemben csak lakóhelyet – kialakítani vagy létrehozni. Az ilyen tevékenységeknek sokféle gyakorlati megközelítése létezik – meglévő települések átalakítása, településrészek átszervezése, kisebb tanyák, házcsoportok kialakítása vagy akár egészen új település létrehozása. Közös feladatuk azonban, hogy olyan megoldásokat találjanak, amelyek nem csak az ökológiai követelményeket elégítik ki, de beilleszthetők az adott ország jogi és adminisztratív szabályozási keretei közé is.

2. A bürokratikus-adminisztratív és a kibernetikus szabályozás összefüggései, mint elvi háttér

Előjáróban elmondhatjuk, hogy az evolúciós kibernetika szabályszerűségei a tudományos világkép fejlődésére és a bürokratikus rendszerek működésére egyaránt érvényesek. E meglepő kijelentés persze inkább csak az analógiák szintjén igaz. Arról van ugyanis szó, hogy ahogyan az evolúciót is a pozitív és negatív visszacsatolások kiegyensúlyozott rendszere irányítja, úgy az ember alkotta rendszereknél is megfigyelhető hasonló tendencia. Az evolúciós elmélet két alapvető eleme, a variabilitás (változékonyság) és konzervativizmus (állandóságra törekvés) tulajdonképpen rendszerelméleti szemszögből a pozitív, illetve negatív visszacsatolással azonosítható. Hasonlóképpen van ez a társadalomszervezéssel is: minden, a fennálló *status quo*-t megváltoztatni igyekvő változékonysággal szemben ott áll a kialakult rendet foggalkörömmel védő konzervativizmus: a tudományos elméletek csak akkor haladhatnak meg, ha már végképp tarthatatlan a régi paradigma, és az új társadalmi jelenségek is csak akkor válnak elfogadottá, ha előnyeik már kétséget kizáróan bebizonyosodtak. A bürokrácia ebben a dinamikus

¹ A PTE Földtudományok Doktori Iskola hallgatója

folyamatban statikus sajátosságai folytán eleve vesztesre van ítélve: mire a szabályozókat az új feltételekhez kialakítják, mire kodifikálódik a rendszer, a társadalmi evolúció már tovább is lépett és csak nyüg számára annak előírása, szabályozása, amelyet pedig nem oly' rég még harcosan követelt. Ugyanakkor megfogalmazhatunk egy másik, a természettudományból származó törvényszerűséget is, ez pedig a méret kérdése: a természetben az anyagi világ méreteinek változásával változnak az adott szinten szerveződő rendszerre vonatkozó követelmények is. Atomi, szubatomi szinten például nem érvényesek a klasszikus mechanika törvényei. A társadalomban ugyanígy van: kis méretű szerveződéseket nem lehet ugyanazokkal az elvekkel szabályozni, mint nagyokat. Ráadásul a szabályozás változása – lévén emberi rendszerről szó – a politika pillanatnyi szeszélye és a változó érdekviszonyok függvényében történik. Ebben a játszmában mindig vannak vesztesek, akiknek valós vagy vélt érdekei nem esnek egybe a törvényhozó, jogszabály alkotó szándékával.

3. Egy előzetesen átgondolt, elvileg új település tervezése és a tervezési eredmény beillesztése a jogi-szabályozási keretek közé.

E cikk szerzője 1991-ben többedmagával létrehozott egy alapítványt, azzal a céllal, hogy egy teljesen „zöldmezős” beruházásban egy ökofalu projektet indítson el. Nem vállalkozhatunk arra, hogy egy néhány oldalas cikk keretében az összes, azóta bekövetkezett jogszabályi változásnak a projektre gyakorolt hatását elemezzük, ezért az alábbiakban inkább csak szemelgetni fogok azokból a példák közül, amelyek az általános jogalkotói cél megvalósulása és a speciális helyzet létrehozta érdekek ütközéséről szólnak.

Az ökofalu jogi arcának eredetileg azért választottuk az alapítványi formát, hogy minél kevesebb ponton kelljen érintkezni a hivatalos állami szervekkel (a kézenfekvő alternatíva az egyesület lett volna, annak minden bonyolult szabályozásával). *A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény* az alapítványok létrehozását és működtetését eredetileg igen kevés feltételhez kötötte, ezért akkor ez tűnt a kívánatosabb megoldásnak. Az azóta eltelt időben azonban az alapítványok működési feltételeinek többszöri módosítását és egy új, *a közhasznú szervezetekről szóló 1997. évi CLVI. törvény* létrejöttét követően ez a mozgástér jelentős mértékben leszűkült. Hogy csak két példát említsek: bonyolulttá vált az alapítványi kuratórium tagjainak kijelölési rendje (nyilatkozatot kell adniuk, közvetlen rokonai az alapítványtevőnek nem lehetnek stb., Ptk 74/C § (3)), illetve ötmillió forintot meghaladó éves árbevétel esetén kötelező jelleggel kell egy Felügyelő Bizottságot működtetni (1997. évi CLVI. tv. 10. § (1) *Ha a közhasznú szervezet éves bevétele meghaladja az ötmillió forintot, a vezető szervtől elkülönült felügyelő szerv létrehozása akkor is kötelező, ha ilyen kötelezettség*

más jogszabálynál fogva egyébként nem áll fenn.) Hasonlóképpen egyre több feltételnek, adminisztratív követelménynek kell megfelelni a pénzügyi elszámolás, adózás és egyéb gazdálkodási kérdések területén. Közismert az is, hogy abban a pillanatban, amikor hivatalosan foglalkoztatásra kerül sor, milyen hihetetlen mértékben megnő az adminisztratív teher. Egy alapítványnak ezért rendkívüli mértékben megnehezíti és forrásainak aránytalanul nagy részét leköti alkalmazottainak fenntartása. Az pedig már nem szorosan témánkhoz tartozik, hogy az eredeti naiv elképzelés, az alapítványi forma és a közösségi működtetés közötti átkötés, nem volt megvalósítható (az alapítványnak nincs – és nem is lehet – tagsága, képviselőit az alapítók jelölik ki).

Szintén az alapítványi forma megválasztása tette lehetetlenné az ökofalu projekt tervezett közösségi kezelésű földvagyónának kialakítását. A kilencvenes évek elején a társadalom teljes mértékű bizonytalanságban élt a földtulajdon valószínű, kívánatos, illetve tervezett változásai tekintetében; ismeretes, hogy milyen politikai iszabirkózás előzte meg a jelenleg hatályos, és egyébként is vitatott földtörvény létrejöttét, valamint a földreform (kárpótlás, birtokrendezés) végrehajtását. „A termőföld nemzeti kincs” jelszó örvén egyesek a termőföld külföldi kézre kerülése miatt aggódtak és aggódnak ma is, mások viszont arra használták fel, hogy egyéni tulajdonba, magánkézbe „privatizáljanak” sokszor hatalmas értéket jelentő földterületeket. Ennek érdekében aztán egy rövid, átmeneti időszakot követően (1992. évi LIV. törvény az időlegesen állami tulajdonban levő vagyon értékesítéséről, hasznosításáról és védelméről, amely még lehetővé tette a jogi személyiséggel rendelkező szervezetek, így alapítványok számára is a termőföld megvásárlását), 1994-ben létrejött a régóta vajúdjó, és politikai kompromisszumokat tükröző földtörvény, amely megalapította a Nyugat-Európában és az Egyesült Államokban teljesen ismeretlen és érthetetlen fogalmat, a gazdálkodó szervezetek termőföld tulajdonának tilalmát. Szerzett jogokat nem érint, tehát amely vállalkozásnak már van földje, megtarthatja, de megszűnt a lehetőség újabb helyrajzi számok vásárlására. Az érdekeknek ebben a hálójában a közcélú szervezetek fennakadtak a törvényalkotó azon szándékán, hogy a külföldiek földszerzését megakadályozza, mert nagyvonalúan az összes hazai és nem nyereségérdekelte szervezet is jogi személynek minősül, következésképpen tulajdonszerző képessége korlátozott (1995. évi XXXIX. évi törvény az állam tulajdonában lévő vállalkozói vagyon értékesítéséről, amely az 1992. évi LIV. törvényt hatályon kívül helyezte (77 §), illetve a termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény, amely kimondja, hogy belföldi jogi személy – bizonyos kivételekről eltekintve – a termőföld tulajdonjogát nem szerezheti meg (6 § (1)).

Ezzel alapjaiban rendült meg az a konstrukció, amellyel a projekt eredetileg indult, vagyis hogy a leendő ökofalu egész területe alapítványi

tulajdonba kerüljön, amelyet aztán közösségi döntéshozási mechanizmus érvényesítésével a kuratórium tagjainak hozzájárulásával lehetett volna működtetni. Az esettanulmányként szolgáló gyűrűfűi ökofalu esetében ez történetesen azt jelentette, hogy az átmeneti törvény (1992. évi LIV. törvény) hatálya alatt megvásárolt 174 hektár földterület bővítésére annak ellenére nem volt mód, hogy azt a helyi érdekeltek közül senki nem ellenezte. Az alapítvány vezetősége a kényszerhelyzetben a közigazgatásilag illetékes helyi önkormányzattal, Ibafa község vezetőségével összefogva a részarány tulajdonok kiadását követően több lépésben, mintegy 200 különálló és nem minden esetben problémamentes szerződésben volt kénytelen az önkormányzat nevére megvásárolni még további mintegy 120 hektárnyi, vegyes hasznosítású (erdő, szántó, gyep, sőt mocsár is) földterületet, sajnos későn, ezért immár a projekt helyszínéül kijelölt vízgyűjtő területen kívül, és azóta is folyik ezeknek a vízgyűjtőn belüli tagokra, helyrajzi számokra való becserélése, adásvétele, sőt – az önkormányzat segítségével – kisajátítása. Egészen biztos, hogy a birtokrendezés belátható időn belül nem fog mindenki megalégedésére megvalósulni.

Az i-re a pontot a földtörvény 2002-ben bekövetkezett módosítása tette fel (16/2002 (II:18.) Korm. rendelet a termőföldre vonatkozó elővásárlási és előhaszonbérleti jog gyakorlásának részletes szabályairól). Az amúgy is lehetetlenül bonyolulttá váló földviszonyokat tovább komplikálta a kormányzat által felállított elővásárlási és előbérletezési rangsor, amely állítólag a magyar gazdák védelmében a helyben lakó, bejelentett lakos és gazdálkodónak minősülő személyek elsőbbségét állapította meg mindenki mással szemben (természetesen a kötelező Nemzeti Földalap és természetvédelmi hatóságokkal együtt, amelyek lemondó nyilatkozatának beszerzése ismét egy újabb, pénzt, időt, energiát igénylő feladat). A termőföld vásárlása, sőt egyszerű bérletbe adása is ezáltal rendkívül bonyolult procedúrát igénylő feladattá vált, arról nem is beszélve, hogy a magántulajdonhoz kapcsolódó jogok és a szerződéses szabadság illetően durva korlátozása akár alkotmányos aggályokat is felvethet. A 16/2002-es kormányrendelet az akkor hatályos földtörvényben foglaltakra hivatkozik, amely szerint elsőbbség illeti meg:

10 § (1) (...) a) a családi gazdálkodót, a gazdálkodó család tagjait - ebben a sorrendben -, ha az eladásra kerülő termőföld vagy tanya a családi gazdasághoz tartozó termőfölddel vagy tanyával közvetlenül szomszédos;

b) a közös háztartásban élő családtagot;

c) a helyben lakó szomszédot;

d) a helyben lakót;

e) a magyar államot a Nemzeti Földalapról szóló törvényben foglaltak szerint;

f) a haszonbérlet, felesbérlet és részesművelő, ha tulajdonszerzését törvény nem zárja ki;

A későbbiek során azért az feltűnt, hogy ily' módon a föld már meglévő – azt esetleg évek óta művelő – bérletjét is kitúrhatja a vásárlásból bármely helyben lakó személy, aki haragosa és borsot kíván törni az orra alá, ezért a földtörvényben a sorrendet módosították az alábbiak szerint: (Elővásárlási jog illeti meg)

a) a haszonbérlet, felesbérlet és részesművelő; jogi személy vagy jogi személyiség nélküli más szervezet haszonbérlet esetén annak helyben lakó természetes személy tagját, illetve helyben lakó részvényesét;

b) a helyben lakó szomszédot;

c) a helyben lakót;

d) a magyar államot a Nemzeti Földalapról szóló törvényben foglaltak szerint.(...)

Egy olyan jószándékú vállalkozás esetében azonban, amely egy kihalt falu helyén kívánná meg letelepíteni a máshonnan odavándorló embereket, a kormányzati szándék teljesen visszajára sült el és lehetetlen helyzetet teremtett többek között az alapítvány által időközben kialakított, de belterületbe nem vont, művelés alól ki nem vont, következésképpen a termőföldről szóló törvény hatálya alá tartozó lakótelkek bérletbe adása vagy akár értékesítése során. Nem véletlen, hogy az illetékes szigetvári földhivatal több ízben állásfoglalást kért és még mindig nem tudja feldolgozni a jogszabályi módosítások eredményeképpen kialakult zűrzavart. Ha az alapítványi tulajdon szerzése nem lett volna korlátozott, az egész területnek egyetlen 1/1-es tulajdonosa lenne, és ha nem létezne az elővásárlási lista, nagy valószínűséggel sokkal könnyebben menne a betelepülés. Hasonlóan átgondolatlan sorrendeket állapítottak meg a haszonbérlet intézményére is, tehát még csak azzal sem lehetett kezdeni, hogy először haszonbérbe ad az alapítvány vagy az önkormányzat egy adott területet a betelepülni szándékozóknak.

Az amerikai közgazdászok előszeretettel emlegetik a méretgazdaságosság fogalmát (economy of scale) amely alatt azt értik, hogy minden üzleti tevékenységnek megvannak a maga szabta korlátai. Igaz, a neoliberais közgazdaságtanban ez inkább arra vonatkozik, hogy kicsiben nem megy és tömegtermelést akkor lehet eredményesen folytatni, ha megvan hozzá a kellő méret. De – mint azt az első részben hangsúlyoztuk – az elv maga tökéletesen igaz az adminisztratív és közigazgatási szabályozásra is: nem lehet ugyanazokat az elveket és szabályozókat alkalmazni a kétmilliós Budapestre és a 250 lakosú Ibaára, hiába van mindkettőnek önkormányzata. Az ezzel kapcsolatos nehézségeket és az önkormányzati törvény módosulásaiból eredő furcsaságokat korábban már elemeztük (BORSOS 2001). A „mindent szabályozni” bűvöletében megjelent 1997-es

településrendezési rendelet (253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet az országos településrendezési és építési követelményekről) tehát a 250 lakosú Ibfának is ugyanazon feltételek mellett engedi csak az építkezést és előírja egy – sok millió forintba kerülő – helyi rendezési terv és egyéb szabályozási eszközök alkalmazását. A rendelet első paragrafusa szerint ugyanis: *1. § (1) Területet felhasználni, továbbá telket alakítani, építményt, építményrészt, épületegyüttest építeni, átalakítani, bővíteni, felújítani, helyreállítani, korszerűsíteni és lebontani, elmozdítani, a rendeltetését megváltoztatni (a továbbiakban együtt: építési munka) és ezekre hatósági engedélyt adni e rendelet és mellékletei, valamint a helyi településrendezési eszközök (a helyi építési szabályzat és a szabályozási terv) rendelkezései szerint szabad.*

A lakótelekként szolgáló, de belterületté szándékosan, az ökofalu koncepciója és gyakorlati előnyök miatt nem nyilvánított földrészletek kialakítása sem ment problémamentesen, mert hiába teszi lehetővé *az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény* a helyi építési szabályzat számára, hogy meghatározza: *13 § c) a beépítésre nem szánt területek tagozódását, felhasználásuk és az azokon történő építés feltételeit és szabályait*, és hiába határozza meg a 253/1997. Korm. rendelet pontosan, hogy a mezőgazdasági művelés alatt álló területeken milyen feltételekkel és milyen lakóépület építhető (29 § (3)), a földhivatalok, amelyek a hatályos, a termőföldre vonatkozó törvények alapján kénytelenek működni, ilyen földhasználati kategória létét nem ismerik el. Ezért azt az átmeneti megoldást kellett kidolgozni a helyi földhivatal segítőkész munkatársaival, hogy építészeti megosztási vázrajz alapján a földhivatal illetékese által jogosnak, indokoltnak minősített nagyságú területet a már megépült vagy építendő lakóház, melléképületek, stb. körül ki kell vonatni a művelés alól és udvarnak kell minősíttetni. Újabb pénz, idő, energia egy alapvetően fölösleges adminisztratív lépés megtétele érdekében, ami senkit különösebben nem boldogít, de sok embernek ad munkát.

Még rosszabb a helyzet, ha áttérünk a területfejlesztéssel kapcsolatos koncepcionális kérdésekről a konkrét építésre, vagyis lakó- és egyéb épületek, infrastruktúra, energiaellátás, közlekedés lehetőségeinek megteremtésére. Ezeken a területeken egyedül a távközlés és talán az oktatás az, amely az elmúlt 15 év során a liberalizációnak és privatizációnak köszönhetően sokkal rugalmasabbá vált (aminek eredményeként Gyűrűfűn kihelyezett Matáv (ma már T-com) alközpont működik és minden lakos kaphat telefont, ha kívánja, egy évig pedig saját szervezésben történt az iskolás korú gyerekek oktatása), a többi ágazatban azonban szabályok és előírások kötik meg a vállalkozó kedvűek kezét. Nemzetközi összehasonlításban nehézségeink foka valahol középtájon helyezkedhet el, hiszen Texasban például egyáltalán nincs a mi fogalmaink szerinti építési engedélyezési kötelezettség (PLINY FISK, személyes közlés 1994), míg

Írorszáiban építési engedélyt kizárólag csak már meglévő településeken és azok peremén adnak ki (JACK O'SULLIVAN, személyes közlés 2000).

Az első épületek 1996-ban kaptak építési engedélyt, némi huzavona után saját, úgynevezett gyökérszonda szennyvíztisztítóval (amelyre vonatkozó előírások akkor még nem léteztek) és az ÁNTSZ hozzájárulásával „kísérleti” alapon. Építőanyagként a helyben talált föld, napon szárított vályogtégla és egyéb, nehezen szabványosítható és még kevésbé piacosiható „termék” szolgált, a víz bevizsgálása után pedig vízellátásra a frissen ásott vagy kitisztított régi talajvíz kutak illetve használati vízként a tetőről gyűjtött esővíz. Az alkalmazott technológiákról korábban már több cikkben is beszámoltam (BORSOS 2004, 2005).

Ahogy teltek az évek, egyre több beavatkozás vált engedély kötelessé (még egy kutyaól vagy kerítés is) és egyre lehetetlenebb feladatok elé állította a szabályozó hatóság az építőket. Az első házakban falazott kéményt építettek a tulajdonosok (amely évszázadokon keresztül jól szolgált), de idővel már csak a méregdrága és előre gyártott, kereskedelmi forgalomban beszerezhető Schiedel-kéményt engedélyezték. További nehézségek támadtak akkor, amikor az egyszerű családi házon kívül valaki családi vállalkozásba fogott: gazdaságot, műhelyt, kisvállalkozásnak telephelyet szeretett volna kialakítani. Ekkor kiderült, hogy a családi házban még lehet a vízöblítéses WC-t komposzt-toalett építésével kiiktatni, egy falusi turizmus céljaira szolgáló vendégházban vagy kis termelésű sajtgyártó műhelyben ez már nem megy. (Hogy miért, azt csak a szabályozó hatóság tudná megmondani. A beüzemelt komposztvécék, akár csak a szennyvíztisztítók, azóta is remekül működnek). Még nagyobb volt a megdöbbenés, amikor kiderült, hogy amennyiben vezetékes vízellátás és tűzcsap nincs a közelben (mert az erdő közepén honnan lenne), csak akkor kapható engedély, ha az építető vállalja egy 50 m³-es tűzvíz tároló megépítését, oda tűzcsap telepítését és szilárd burkolatú úton a megközelíthetőség biztosítását. Idézet az *Országos Tűzvédelmi Szabályzat kiadásáról szóló 35/1996. (XII. 29.) BM rendelet* oltóvízre vonatkozó fejezetéből:

51. § (1) Az oltóvíz biztosítására - ha az más módon nem oldható meg - önálló víztárolót (medencét, tartályt) kell létesíteni.

(2) A víztároló befogadóképessége nem lehet kisebb 50 m³-nél, alsó szintje pedig legfeljebb 7 méterrel lehet mélyebben a talajszintnél.

(3) A víztároló kivételi helyét tűzoltó gépjárművel megközelíthetően kell kialakítani.

(4) A víztároló és a védeni kívánt építmény, szabadterület közötti távolság nem haladhatja meg az 500 métert.

Hogy aztán mire a legközelebbi tűzoltó állomásról, a 27 km-re fekvő Szigetvárról az egyáltalán nem szilárd burkolatú bekötőúton a legjobb esetben is a riasztástól számított 40-50 percen belül a helyszínre érkező

tűzoltók mit kezdenek mindezekkel az addigra valószínűleg vagy porig égett, vagy tűzoltói segítség nélkül is eloltott épületeknél, azt hála istennek eddig még nem kellett kipróbálni.

Végezetül a legnagyobb csapást az engedélyezett építőanyagok listája jelentette, amely eleve kizárt minden, nem szabványosítható és nem mérhető tulajdonságú építőanyagot, utat engedve ezzel az ipari termékeknek és kizárva minden házilagos kivitelt. A három miniszter nevével fémjelzett és uniós csatlakozásunk következtében kötelezően meghozandó, *az építési termékek műszaki követelményeinek, megfelelőség igazolásának, valamint forgalomba hozatalának és felhasználásának részletes szabályairól szóló 3/2003. (I. 25.) BM-GKM-KvVM együttes rendelet* 3. cikke csak olyan termék forgalmazását vagy beépítését (kiemelés tőlem) engedi meg, amely „megfelelőségi igazolással” és „jóváhagyott műszaki specifikációval” rendelkezik. A jogalkotónak tehát meg sem fordult a fejében, hogy a) valaki saját maga „gyártja” és egyáltalán nem forgalmazza beépíteni kívánt építési termékét, illetve b) az építő által saját maga gyártott építőanyag megfelelőségi igazolás és műszaki specifikáció nélkül is alkalmas arra, hogy – idézem – *„az építészeti-műszaki terveknek megfelelő, szakszerű beépítést követően, a termék teljes tervezett élettartama alatt, rendeltetésszerű használat és előírt karbantartás mellett, az építmény - amelybe a termék beépítésre kerül - kielégíti az alapvető követelményeket”*.

4. Mire lenne szüksége egy ökofalunak?

A fentiek alapján joggal tehetjük fel ezt a kérdést. Azon kell elgondolkodnunk, hogy létezik-e olyan jogi és adminisztratív szabályozás, amely kielégíti a törvények és jogszabályok iránti egyre növekvő igényt, de egyúttal az elvi alapvetésben kifejtett filozófia szerint nem akadályozza az előremutató gondolkodást és a fejlődés megvalósítását sem. Két metodológiai elemet jelölhetünk meg, amelyek segíthetnek ebben. Az egyik a már ismerősen hangzó *dereguláció*, ami az önkormányzatoknál alkalmazott és nagyon rossz kifejezéssel *dekoncentrációnak* nevezett folyamattal együtt a jogszabályok egyszerűsítését és lehetőleg helyi szintre koncentrállását valósítaná meg. Itt tehát a dereguláció nem azt jelenti, mint általában, hogy a nagyhatalmú üzleti érdekek nyomása alatt az állam visszavonul egyes szabályozási területekről, hanem – bár szintén visszavonul – ezt a lakosság életének egyszerűbbé tétele érdekében teszi.

A másik szintén ígéretes megközelítés a méretgazdaságosság fogalmának megfordításából eredő *méretarányos* szabályozás. Ez alatt azt értem, hogy eltérő jogi és adminisztratív követelményeket kell megfogalmazni például a kisebb és nagyobb települések fejlesztése esetében vagy kis és nagy épületek építésekor. A harmadik megközelítés már nem

annyira metodológiai, hanem inkább elméleti, politikai filozófiai kérdés: milyen *szabadságfokot* biztosítunk az állampolgárnak saját élete iránti felelőssége vállalásában, mennyire kezeli a politika és a jog alanyait nagykorúnak és bízza rájuk a döntést: maguk alakíthassák életük körülményeit, akár a két kezük munkájával is és abba külső erő lehetőleg ne szóljon bele.

5. Összefoglalás, következtetések

Magyarországon a rendszerváltozást követően egy ideig igen kedvező feltételek álltak fenn az ökológiai elvek alapján történő kisléptékű településszervezési kísérletek jogi, szabályozási kereteinek megteremtéséhez, ezért több projekt is beindult. Sajnos azonban az azóta eltelt 15 év során a szabályozási környezet nemcsak szigorodott, hanem tendenciózusan az egyöntetű, uniformizáló szabványosítás és a nagyléptékű ipari rendszerek preferálásának irányába mozdult el. Mire ezek a projektek több éves munkával előteremtették azokat az anyagi alapokat, amelyekre megvalósításuk épülhetett, a lezajlott birtokreform („kárpótlás”), a mezőgazdasági és erdőgazdálkodási támogatási rendszer változásai, az építésügyi előírások szigorodása és az állami központi újraelosztási rendszert csalóka köntösbe öltöztető, mértéktelenül elharapódzott és az élet minden területére behatoló pályáztatási düh sokszor olyan bonyolult és átláthatatlan struktúrákat teremtettek, amelyek még felkészült és kedvező anyagi lehetőségekkel rendelkező önkormányzatok, gazdasági vállalkozások számára is megnehezítik céljaik elérését, a helyi, külső befektetéstől lehetőleg mentes megoldásokat pedig gyakorlatilag lehetetlenné teszik. A holtpontról az elmozdulást a dereguláció, dekoncentráció, méretarányos szabályozás és az egyén számára biztosított nagyobb szabadságfok teheti lehetővé, amely elképzelések részletes kifejtése az itteni terjedelmi korlátok miatt egy másik tanulmány tárgya lehetne.

Felhasznált irodalom

Cikkek:

BORSOS BÉLA 2001: *Keljfeljancsi: a feje tetejére állított világ. Vidékfejlesztés alulnézetből*, A falu: A vidékfejlesztők és környezetgazdák folyóirata 2001 nyár pp 7-14

BORSOS BÉLA 2004: *Fenntartható Gyűrűfű: Egy kisléptékű területfejlesztési modell*, Élet és Tudomány LIX. évfolyam 19. szám 2004. május 7 pp 588-590

BORSOS BÉLA 2005: Alternatív energetikai megoldások lehetőségei a fenntartható településfejlesztés vidéki példáin: Gyűrűfű – esettanulmány, in: Pirisi – Trócsányi (szerk.): *Tanulmányok Tóth Józsefnek PTE Földrajzi Intézet Pécs 2005*

Idézett vagy hivatkozott jogszabályok:

- 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről*
1992. évi LIV. törvény az időlegesen állami tulajdonban levő vagyon értékesítéséről, hasznosításáról és védelméről,
1994. évi LV. törvény a termőföldről
1995. évi XXXIX. évi törvény az állam tulajdonában lévő vállalkozói vagyon értékesítéséről
1997. évi CLVI. törvény a közhasznú szervezetekről
1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről
35/1996. (XII. 29.) BM rendelet Országos Tűzvédelmi Szabályzat kiadásáról
253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet az országos településrendezési és építési követelményekről
16/2002 (II:18.) Korm. rendelet a termőföldre vonatkozó elővásárlási és előhaszonbérleti jog gyakorlásának részletes szabályairól
3/2003. (I. 25.) BM-GKM-KvVM együttes rendelet az építési termékek műszaki követelményeinek, megfelelőség igazolásának, valamint forgalomba hozatalának és felhasználásának részletes szabályairól